

Dux ambulans: Princ Zikmund Jagellonský a modality prezentace osobní i dynastické autority ve Slezsku a Lužicích konce středověku a počátku raného novověku*

Petr Kozák

DUX AMBULANS: PRINCE SIGISMUND JAGIELLON AND THE MODALITIES OF PRESENTATION OF PERSONAL AND DYNASTIC AUTHORITY IN SILESIA AND LUSATIA AT THE END OF THE MIDDLE AGES AND EARLY MODERN AGE

The study is aimed at analysing the itinerary of Prince Sigismund Jagiellon from the time when this future Polish-Lithuanian monarch acted as one of the Silesian territorial princes and governor representing his brother Vladislav in Silesia and Lusatia. The centre of interest was mobility as one of the tools of the power representation of the late-medieval ruler.

KEYWORDS:

Sigismund I Jagiellon; itinerary; mobility; adventus ducis; Silesia; Lusatia; Poland; Hungary; late Middle Ages

Téma mocenské reprezentace panovníků v jimi ovládaných zemích, ať se již jednalo o vládu vykonávanou přímo či zprostředkovanou nejrůznějšími pověřenými zástupci (hejtmany, místodržícími), náleží po delší čas k akcentovaným oblastem výzkumu.¹ Že se současně jedná o látku nevyčerpanou, přitom naznačilo samo téma, které organizátoři vetkli osmému zasedání z cyklu Korunní země v dějinách českého státu.² Aktivity na poli prezentace moci vládnoucího rodu v zemi se vždy odehrávaly v celé řadě vzájemně se prostupujících rovin. Namátkou jmenujme vizuální stránku věci, tedy aktivity na poli architektury a výtvarného umění všeobecně, dále verbální kultivaci paměti ve formě orální i psané, která se často tvůrčím způsobem odrážela ve

* Studie byla vypracována a publikována s podporou Grantové agentury České republiky v rámci projektu *Účty dvora českého a uherského krále Vladislava Jagellonského* (grant reg. č. 16-08176S).

1 Literatura k tématu dnes čítá desítky titulů. Z nejnovějších počínů srov. za všechny alespoň reprezentativní publikaci Ondřej BERÁNEK — Pavlína CERMANOVÁ — Jakub HRUBÝ (edd.), *Jedno slunce na nebi, jeden vládce na zemi. Legitimita moci ve světě 14. století*, Praha 2017. Z polské strany si zvláštní pozornost zaslouží např. hutná monografie Piotr WĘCOWSKI, *Mazowsze w Koronie. Propaganda i legitymizacja władzy Kazimierza Jagiellończyka na Mazowszu*, Kraków 2004.

2 Konference nazvaná *Mocensko-politická prezentace a reprezentace českých králů v Lužicích a ve Slezsku (14. století — 1. polovina 17. století)* se uskutečnila ve dnech 7.–8. února 2018 v Praze, organizační stránky se ujala Katedra pomocných věd historických a archivního studia spolu s Ústavem českých dějin FF Univerzity Karlovy.

veřejně demonstrováné podpoře určitých světských i duchovenských institucí. Re-
prezentačním strategiím rozvíjeným panovníky v kontextu kulturních a pečlivě mo-
derovaných sociálních interakcí přítom sekundovala instrumentalizace moci vládce
v každodenně žité sféře právní a správní. Na mysli mám vlastní výkon moci, který
den za dnem veřejně zpřítomňoval vládu panovníka a jeho rodu.

Ve své studii se vydám naznačeným směrem. Do centra pozornosti přítom nepo-
stavím ani tak úřady a jejich obsazování či např. chod kanceláře, normativní pra-
meny a vymáhání jejich dodržování, jakkoli důležitost této sféry nelze podceňovat.
Zaměřím se především na moment osobní, tj. nezástupné přítomnosti panovníka
„na veřejnosti“ a s tím spojený autentický prožitek moci ztělesňovaný bezprostřed-
ním kontaktem s osobou stojící na vrcholu soudobé společenské pyramidy. Zcela
konkrétně se v hledáčku ocitne komentovaný itinerář vybraného vladaře.³ Vlastní
analýza bude přítom provedena na příkladu aktivit jagellonského prince Zikmunda
(*1467, †1548) z doby před jeho převzetím vlády v polsko-litevském soustátí,⁴ kdy
nejprve pobýval v uherském Budíně (v letech 1498–1501), aby poté přesídlil do
Slezska, kde nejen vystupoval coby jeden z místních teritoriálních knížat, neboť
jeho bratr, uherský a český král Vladislav, mu v letech 1499 a 1501 udělil lénem dvě
knížectví s centry v Hlohově (Głogów) a Opavě.⁵ Současně tento králevic zastával
od roku 1504 úřad vrchního hejtmána Slezska a obou Lužic a stal se tak v praxi
místodržitelem staršího sourozence v celé severní polovině českého státu. Důle-
žité přítom je, že i v Poodří zůstával princ Zikmund především reprezentantem
jagellonské dynastie, jehož ambice úzce vymezený slezský a lužický prostor do-
sti podstatně přesahovaly. Činorodost v hejtmanském úřadě proto pojímal nikoli
jako finální kariérní metu, nýbrž jako vítaný politický nástroj, jak prezentovat na
vnitrodynastickém kolbišti panovnické schopnosti a pro futuro tím posilovat svou
osobní mocenskou pozici. Coby Jagellonec, jemuž bylo po dlouhý čas souzeno pohy-
bovat se na mocenské periferii, se totiž musel aktivně snažit, aby byl dostatečně vi-
dět, což je ovšem pro potřeby této sondy nespornou výhodou. Časově se tak budeme
pohybovat na přelomu středověku a raného novověku, geografický rámec dotvoří

-
- 3 Pokud jde o systematicčnost, výzkum itinerářů v českém prostředí poněkud pokulhává.
Vzorem by zde mohla být historiografie polská a maďarská. Srov. Petr KOZÁK, *Za obzorem
národního paradigmatu: Dvory jagellonských monarchů přelomu 15. a 16. století ve vzájemných
vztazích (prolegomena výzkumu)*, *Mediaevalia Historica Bohemica* 21/2, 2018, s. 91–108.
- 4 K Zikmundově osobě, vládě a době srov. alespoň Zygmunt WOJCIECHOWSKI, *Zygmunt Sta-
ry (1506–1548)*, Warszawa 1979 a Stanisław NOWOGRODZKI, *Rządy Zygmunta Jagielloń-
czyka na Śląsku i w Łużycach (1499–1506)*, Kraków 1937. Dále Petr KOZÁK, *Zrod stavovského
Hlohovska. Mocenská uskupení ve slezském pozdním středověku*, Opava 2008 (s. 156–307); Zyg-
munt BORAS, *Zygmunt Stary w Głogowie*, Katowice 1983; Adorján DIVÉKY, *Zsigmond lengyel
herceg II. Ulászló udvarában*, *Századok* 48, 1914, s. 449–463, 562–576; či např. klasické díl-
ko Adolf PAWIŃSKI, *Młode lata Zygmunta Starego*, Warszawa 1893. Nejnověji věnoval Zik-
mundovi populárně laděnou monografii Jerzy BESALA, *Zygmunt Stary i Bona Sforza*, Po-
znań 2012.
- 5 Zevrubně viz Petr KOZÁK, *Princ Zikmund Jagellonský hlohovským a opavským knížetem. Pří-
spěvek k dějinám politické komunikace na přelomu středověku a raného novověku*, *Średnio-
wiece Polskie i Powszechność* 2, 2010, s. 215–233.

přibližně území Slezska a Lužic, ovšem s určitými přesahy do sousedních oblastí Polska, Moravy, resp. Uher.

V případě itineráře prince Zikmunda z období od přelomu let 1501 a 1502 (tedy od momentu jeho přesídlení z Uher do Slezska) do srpna 1506, kdy se, zpraven o prudce se zhoršujícím zdravotním stavu staršího bratra Alexandra, konečně mohl vydat převzít vládu v polsko-litevském soustátí, máme nespornou výhodu, že jsme díky vzácně dochované účetní materii schopni sledovat pohyb, resp. pobyty jagellonského krále s mimořádnou přesností.⁶ Můžeme si proto učinit detailní představu o intenzitě jeho mobility a tu následně zasadit do kontextu informací, které máme o základních motivech jeho aktivit.

Uherskou metropoli, v níž žil s drobnými přestávkami (souvisejícími především s účastí na vojenském tažení k uhersko-osmanské hranici) od podzimu roku 1498, opustil princ Zikmund teprve po neúspěchu své první kandidatury na polský královský trůn po smrti bratra Jana Albrechta.⁷ Stalo se tak koncem listopadu roku 1501, kdy se vydal do polského Krakova, aby osobně vyjednával o svých nárocích na podíl z otcovského dědictví s novým králem Alexandrem. Skutečnost, že se tehdy ještě vyhnul návštěvě Opavy, lze nejspíše přičíst snaze nezmeškat korunovaci nového polského krále (což se nakonec stalo) a současně — v přímé souvislosti s řečeným — neuspěchat režii prvního slavnostního vjezdu do města, které získal spolu se stejnojmenným knížectvím do osobní držby teprve před několika měsíci (příslušná lenní listina nesla dokonce datum 8. prosince 1501 a byla tedy vystavena teprve v čase,⁸ kdy Zikmund spolu se svým dvorem překračoval u Trenčína uhersko-moravské hranice).

V Krakově setrval princ Zikmund celkem pět měsíců, které vyplnila intenzivní jednání s králem Alexandrem, dalšími členy vládnoucího rodu a vlivnými polskými předáky. Poté se kralevic, jehož šance na převzetí vlády v některé z jagellonských monarchií byly tehdy velmi nízké, odebral do Slezska — přes malopolská města Olkusz a Čenstochová (Częstochowa) dorazil do slezské metropole Vratislavi (Wrocław), kde

-
- 6 Podrobný itinerář sestavil Petr KOZÁK, *Mezi centrem a periferií: Itinerář pozdějšího krále Zikmunda I. Starého z doby jeho pobytu v Uhrách a v českých zemích (1498–1507)*, in: Božena Czwojdrak — Jerzy Sperka — Piotr Węcowski (edd.), *Jagiellonowie i ich świat. Dynastia królewska w drugiej połowie XV i w XVI wieku*, Studia Jagiellonica 2, Kraków 2015, s. 117–171 (dále jen *Itinerář*). Některé pramenné doplňky, pokud jde o doklady pobytů prince Zikmunda v Hlohově, Vratislavi a Svidnici (aniž by však došlo ke korekcím itineráře) mezi podzimem 1505 a jarem 1506, lze načerpat z edice Paul ARRAS (ed.), *Urkundliche Beiträge zu dem Salzmarktstreite zwischen Bautzen und Kamenz (1505–1507)*, Neues Lausitzisches Magazin 75, 1902, s. 223–268 (srov. zejména s. 223–224, 232–234, 244–245, 252–253).
- 7 K připravovanému tažení proti Osmanům, které se nakonec proměnilo v inspekční cestu po jihoherské obranné linii, srov. Adorján DIVÉKY, *Królewicz Zygmunt na dworze Władysława II. króla węgierskiego*, in: Mediaevalia. W 50 rocznicę pracy naukowej Jana Dąbrowskiego, Warszawa 1960, s. 355–374 (zejména s. 370–371). Ke skonu Jana Albrechta viz Fryderyk PAPÉE, *Jan Olbracht*, Kraków 2006, s. 197–198; průběh polské královské volby po jeho smrti pojednal TÝŽ, *Aleksander Jagiellończyk*, Kraków 2006, s. 46–55.
- 8 Lenní listinu zpřístupnili Colmar GRÜNHAGEN — Hermann MARKGRAF (edd.), *Lehns- und Besitzurkunden Schlesiens und seiner einzelnen Fürstenthümer im Mittelalter II.*, Leipzig 1883, s. 529–533, č. 76.

na přelomu května a června strávil několik dnů, v jejichž průběhu dostala příležitost setkat se s ním poprvé osobně ta ze slezských knížat, která se nedokázala prosadit na královském dvoře v Budíně.⁹ Typickým rysem, který v dochovaných pramenech zřetelně vystupoval do popředí v příštích měsících a letech, bylo, že tato setkání bývala ze strany prince Zikmunda velmi pečlivě moderována. Do své bezprostřední blízkosti totiž umožnil jagellonský kralevec proniknout zpravidla jen těm z knížat, která on sám považoval za užitečná, tj. skutečně vlivná či v tomto ohledu perspektivní. Vstup na území hlohovského knížectví pak zahájil první z řady dlouhodobých pobytů prince Zikmunda v dolnoslezském Hlohově, který se stal, jak přesvědčivě dokládá analyzovaný itinerář, jeho hlavní rezidencí v Poodří.¹⁰

Ještě v druhé polovině roku 1502 se princ Zikmund vydal zpět do Uher, aby se ve Stoličném Bělehradě (Székesfehérvár) zúčastnil svatby bratra Vladislava s Annou z Foix a Candale, sestřenicí francouzské královny Anny Bretaňské.¹¹ Část dvora s většinou povozů zamířila tehdy přímo do Zikmundovy Opavy, princ sám se však v doprovodu vybraných dvořanů a vybaven lehčími vozy vydal oklikou přes Krakov, kde zhruba týden rokoval se svým mladším bratrem, kardinálem a polským primasem Fridrichem Jagellonským, jehož král Alexandr, který na Litvě vedl válku s moskevským vládcem Ivanem III. a dlouhodobě pobýval v Minsku (Мінск),¹² ustanovil svým zástupcem v polských zemích.¹³ Pokračování cesty z Krakova dále do Uher tentokrát

-
- 9 Na královském dvoře v Budíně Zikmund prokazatelně vešel v kontakt s knížaty Bartolomějem Münsterberským a Fridrichem II. Lehnickým. Viz Petr KOZÁK, *Związki księżąt śląskich z dynastii Piastów, Podiebradów i Przemyslidów z dworami Jagiellonów na przełomie XV i XVI wieku*, in: Wojciech Mrozowicz (ed.), *Czeska historia Śląska. Ze szczególnym uwzględnieniem Oleśnicy i Księstwa Oleśnickiego*, Wrocław — Oleśnica 2017, s. 207–220. Ostatně kníže Bartoloměj doprovázel jagellonského prince po celou cestu z Uher přes Krakov až do jeho dolnoslezských držav a Fridrich II. mu dělal společnost ve Vratislavi, kde Zikmund vešel v kontakt např. s biskupem Janem IV. Rothem. Srov. TÝŽ (ed.), *Účty dvora prince Zikmunda Jagellonského, vévody hlohovského a opavského, nejvyššího hejtmana Slezska a Lužic, z let (1493) 1500–1507. Kritická edice pramene / Rationes curiae Sigismundi Jagellonici, ducis Glogoviensis et Opaviensis, Silesiae et Lusatarum summi capitanei, de annis (1493) 1500–1507. Editio critica*, Praha 2014 (dále jen *Rationes*), s. 171, 183, 194, 196.
- 10 V Hlohově pobýval Zikmund 5. VI. — 20. VIII. 1502, 7. V. — 20. VIII. 1503, 8. IX. 1503 — 23. I. 1504, 11. II. — 25. IV. 1504, 7. V. — 7. VI. 1505, 25. VIII. — 9. IX. 1505, 19. X. 1505 — 3. I. 1506, 29. III. — 27. IV. 1506, 24. V. — 3. VIII. 1506. Přehlednou tabulku registrující pobyty prince Zikmunda viz *Itinerář*, s. 128–131.
- 11 S podrobnými odkazy na prameny srov. *Itinerář*, s. 142–143. Nejnověji pak královskému sňatku věnoval pozornost Attila GYÖRKÖS, *Le mariage d'Anne de Foix et la diplomatie franco-hongroise au début du XVIe siècle*, in: Attila Györkös — Gergely Kiss (edd.), « M'en anei en Ongria ». *Relations franco-hongroises au Moyen Âge II*, Debrecen 2017, s. 127–140.
- 12 Viz Krzysztof PIETKIEWICZ, *Itinerarium króla Aleksandra Jagiellończyka 1492–1506*, Warszawa 2016, s. 107–109.
- 13 Natalia NOWAKOWSKA, *Królewski kardynał. Studium kariery Fryderyka Jagiellończyka (1468–1503)*, Kraków 2011, s. 13; Henryk RYBUS, *Królewicz kardynał Fryderyk Jagiellończyk jako biskup krakowski i arcybiskup gnieźnieński*, *Studia historico-ecclesiastica* 2, Varsoviae 1935, s. 160–162.

neminulo město Opavu, kde dal princ Zikmund tamním poddaným příležitost poprvé vstřebat bezprostřední prožitek své vlády včetně slavnostního knížecího adventu, o jehož konkrétní podobě sice dochované prameny mnoho neříkají, jenž však po stránce organizační pravděpodobně v hlavních rysech navazoval na letitou tradici panovníckých vjezdů do měst, kterou v opavském případě zachytil roku 1632 vrchní regent lichtenštejnských panství Jan Václav Sedlnický z Choltic při líčení průběhu přebírání vlády na Opavsku knížetem Karlem Eusebiem z Lichtenštejna.¹⁴ Pečlivě režírované divadlo prezentující před nejširším publikem osobní i dynastickou moc a společenské postavení jagellonského prince se přitom konávalo nejen u příležitosti pobytu v Opavě¹⁵ či Hlohově,¹⁶ tedy při vstupu do Zikmundových vlastních měst, ale dle svědectví dochovaných účetních pramenů, v nichž je vždy výslovně zmiňován „adventus domini principis“, byl oficiální slavnostní vjezd vcelku pravidelně organizován rovněž tehdy, když kralevic vstupoval do bran Vratislavi,¹⁷ Svídnice (Świdnica),¹⁸ Krakova¹⁹ a Budína.²⁰ Odehrál se však např. též při vstupu do jihoherského pevnostního města Bače (Бац)²¹ nebo v čase průjezdu Kroměříž²² olomouckého biskupa Stanislava Thurza, s jehož rodem udržoval Jagellonec nadstandardní styky.

Sedlnického svědectví je sice pozdní, průběh panovníckých vjezdů však v jádru mívá poměrně ustálenou podobu a perspektivou dlouhého trvání býval rovněž dosti konzervativní.²³ Nebude proto bezúčelné zastavit se u něj poněkud podrobněji, jakkoli je třeba podotknout, že realita první půle 17. století nebyla se situací z přelomu 15. a 16. století jistě plně kompatibilní (a s ohledem na absenci pramenných dokladů z Opavska konce středověku ani nelze přistoupit k žádoucí komparaci, resp. korekci

14 K osobě Jana Václava Sedlnického srov. Karel MÜLLER, *Huldigung an Karl Eusebius, Fürst von Liechtenstein im Jahr 1632 in Troppau*, in: Marek Vařeka — Aleš Zářický (edd.), *Das Fürstenhaus Liechtenstein in der Geschichte der Länder der Böhmisches Krone*, Ostrava — Vaduz 2013, s. 179–186.

15 *Rationes*, s. 218, 425, 490.

16 Tamtéž, s. 195, 276, 333, 382, 459, 492, 514, 563, 581.

17 Tamtéž, s. 369, 413, 441, 456.

18 Tamtéž, s. 458. Zikmund držel úřad svídnicko-javorského zemského hejtmána, jak viz níže.

19 Tamtéž, s. LVII, 135, 181, 507, 539, 543; Petr KOZÁK — Krisztina RÁBAI (edd.), *Mezi periferií a centrem jagellonského světa. Registrum dvořanů knížete a krále Zikmunda I. Jagellonského z let 1493–1510 / Between the Periphery and the Centre of the Jagiellonian World. The Register of Courtiers of Prince and King Sigismund I Jagiellon from 1493–1510*, Opava 2015 (dále *Registrum dvořanů knížete a krále Zikmunda*), s. 6–7.

20 *Rationes*, s. 9, 105, 106, 473, 474, 475, 479.

21 Tamtéž, s. 57.

22 Tamtéž, s. 472.

23 Srov. alespoň Mlada HOLÁ, *Holdovací cesty českých panovníků do Vratislavi v pozdním středověku a raném novověku (1437–1617)*, Praha 2012; Robert ANTONÍN — Tomáš BOROVSKEÝ, *Panovnícké vjezdy na středověké Moravě*, Brno 2009. Z polské perspektivy pak Wojciech FAŁKOWSKI, *Adventus regis. Powrót Władysława Jagiełły do Krakowa po zwycięstwie grunwaldzkim*, *Roczniki historyczne* 76, 2010, s. 77–102, resp. zejména teoretická stať Tomasz MOJSIK, *Adventus regis: wejście jako praktyka komunikacyjna w perspektywie historyczno-antropologicznej*, *Przegląd historyczny* 106, 2015, s. 249–286.

nabízeného obrazu).²⁴ Sedlnický je ve svém líčení neobyčejně podrobný. Do detailu popisuje příjezd knížete, rituály provázející vstup vladaře do jeho země i slavnostní vjezd do rezidenčního města, jenž měl v symbolické rovině odkazovat na vstup Ježíše Krista do Jeruzaléma. Sedlnický barvitě popsal vystrojení a funkční úlohu jednotlivých složek místní stavovské společnosti, organizaci průvodu městem Opavou, náboženské úkony či hudební kulisy tehdejšího dění.

Stavovské poselstvo uvítalo pána země symbolicky políbením ruky na zemských hranicích. Poté se vrátilo do Opavy, aby zde informovalo o přesném termínu příchodu knížete. To již vrcholily přípravy na slavnostní knížecí advent, v němž jednotlivým složkám stavovské společnosti připadly přesně definované role. Šlechta očekávala zeměpána v otevřené krajině na dohled od města. Před jednou z městských bran vyčkávaly na příjezd vladaře špičky opavské měšťanské society. U dveří farního kostela Panny Marie pak na knížete čekali zástupci duchovenstva. Působivé divadlo sloužilo k veřejné demonstraci společenského řádu, v němž měla každá ze složek společnosti své pevné místo.

Jakmile se kníže dostal na dohled města, vyrazila mu na koních v ústrety šlechta sešikovaná vně hradeb pod korouhví zemského hejtmana opavského knížectví. Současně místní trubači spustili slavnostní fanfáry, jimž odpovídali hudebníci jedoucí na čele knížecí svity.²⁵ Za hudebníky a vybranými jezdci cválal na ušlechtilém koni sám zeměpán.²⁶ Bezprostředně za ním následovali přední členové jeho dvora, další dvořané a jejich ozbrojený doprovod a vše uzavírala karavana vozů, o kterou se staral dvorský personál. Opavští šlechtici ve vzdálenosti třiceti kroků od knížete sesedli ze svých koní a na znamení úcty šli dále pěšky. Knížete uvítal v zemi jménem obyvatel zemský hejtman. Zeměpán předepsaným způsobem poděkoval a každého z přítomných vyšších stavů osobně pozdravil, z koně však nesedl. Následně se celá společnost odebrala k městu, kde u brány svého pána trpělivě očekávali měšťané.

Kníže zastavil před purkmistrem a členy městské rady, načež šlechtici sesedli z koní a sešikovali se po jeho pravici. Zástupci města postoupili kupředu, jménem celé obce svého pána přivítali a purkmistr knížeti na znamení poddanosti a poslušnosti předal

24 Jan Wäclaw SEDLNICKÝ z Cholticz, *Summarnij relati, kterak Oswjcené a Wysoce Vrozené Knjže a Pán, Pan Karel Eusebius z Božij milosti Swaté Ržjmské Ržjsse Knjže a Wládař Domu Lichtensteynského z Nyklsspurku, w Slezij Knijže Oppawské a Krnowske, Dne 11. Augusti toho přjtomného 1632 Léta o Páté Hodině Polední Swüg Stiastný Vgezd k přigeti poslussného Holdu od Pánů Stawuow do Knjzetstwij Oppawského a Města swého Oppawy wzyti gest Ráčil a co se přitom pamětihodného spůsobilo, To z této Relatj a w nj obsažených Kupersstichůw s obzwlásstnjm zaljbenjm geden každý dočjsti a shlednauti mocy bude*, Olomouc 1632.

25 Rovněž Zikmund si v čase pobytu v Opavě vydržoval u dvora přinejmenším bubeníka (babenyca) a skupinu pěti trubačů (tubicena), jak viz *Rationes*, s. 446.

26 Zikmund samozřejmě cestoval obvykle pohodlněji ve voze. Pro podobné případy však měl k dispozici ušlechtilé koně, mezi nimiž nechyběli dobově oblíbení mimochodníci, velcí rytířští (bojovní) hřebci, rychlí závodní koně či např. cenění arabské plnokrevníci. Srov. k tomu *Rationes*, s. 710 (rejstřík). Srov. též Aleksander BOŁDYREW, *Konie, rząđ koński i oporządzenie jeździeckie wczesnonowożytnego dworu książęcego w świetle rachunków dworskich. Analiza porównawcza*, *Kwartalnik historii kultury materialnej* 57, 2009, s. 369–378. Zsvěceného průvodce světem středověkých koní nabídl Daniela DVOŘÁKOVÁ, *Kôň a člověk v stredoveku. K spolužitiu človeka a koňa v Uhorskom Kráľovstve*, Budmerice 2007.

symbolické klíče od města, které mu podle zvyku zeměpán přikázal vrátit zpět. Následně se určené role ujal opět zemský hejtman, jemuž z titulu úřadu připadla čest vést rukou osobně koně knížete dále do města až k farnímu chrámu, kde už průvod očekávalo duchovenstvo. Ulice byly z obou stran lemovány vyzbrojenými a slavnostně ustrojenými měšťany, v čele průvodu kráčeli starší obce, za nimi radní a purkmistr, následovalo rytířstvo a nakonec páni jdoucí přímo před knížetem. Triumfální atmosféru dokreslovali městští trubači stojící na radnici a branských věžích, kteří vyhrávali za současného vyzvánění zvonů všech městských kostelů. U farního chrámu kníže poprvé sesedl z koně, poklekl na připravený polštář a políbil podaný krucifix. Vítání knížete zástupci duchovního stavu provázelo zpívání žalmu *Laudate Dominum omnes gentes*. Vše uzavřela na náměstí slavnostní vojenská přehlídka šlechticů i měšťanů a oficiální výměna darů. Stavové opavského knížectví předali podle zvyku knížeti donativ o určené peněžní výši, dále bečky dobrého rakouského a uherského vína, několik maldrů ova pro koně a větší množství poražené zvěře, ptactva, volů a telat. Kníže rovněž respektoval starobylý obyčej a předal opavskému zemskému hejtmanovi koně včetně sedla, postroje a oblečení, které měl sám na sobě v čase slavnostního vjezdu do města.²⁷

Privátní jednání se zástupci jagellonské dynastie a klíčovými dvořany v Krakově a zejména v Budíně, provázená ovšem pravidelně veřejnou prezentací prince Zikmunda v rolích spojovaných tradičně s úspěšným vládcem, jako byly akty milosrdenství, vstřícnost směřovaná k vybraným církevním institucím, velikost a skladba dvorské společnosti apod.,²⁸ to vše vedlo brzy k znatelnému mocenskému vzestupu jagellonského dynastie. Po návratu z Budína a měsíčním spočinutím na hradě v Opavě, v jehož zdech oslavil vánoční svátky, vyrazil Zikmund ještě v lednu roku 1503 do polského Krakova.²⁹ Bezpochyby zde osobně referoval o událostech v Uhrách, kde se mimo jiné dostal do hledáčku francouzských a benátských diplomatů.³⁰ Král Alexandr tou dobou sice pobýval v litevském Vilně.³¹ V Krakově však měl Zikmund příležitost sejít se opětovně s jeho zástupcem, chřadnoucím kardinálem Fridrichem Jagellonským, po jehož boku setrval až do jeho předčasné smrti a jakožto jeden z posledních žijících mužských příslušníků rodu reprezentoval dynastii i na jeho pohřbu.³² Zdá

27 J. W. SEDLNICKÝ z Cholticz, *Summarnij relati*, fol. A iii — C i.

28 V obecné rovině srov. Robert ANTONÍN, *Ideální panovník českého středověku. Kulturně-historická skica z dějin středověkého myšlení*, Praha 2013.

29 *Itinerář*, s. 144–145.

30 Nicolò BAROZZI (ed.), *I diarii di Marino Sanuto. Tomo IV*, Venezia 1880, s. 348, 415; Antoine LE ROUX DE LINCY (ed.), *Discours des cérémonies du mariage d'Anne de Foix, de la maison de France, avec Ladislas VI, roi de Bohême, de Pologne et de Hongrie, précédé du discours du voyage de cette reine dans la seigneurie de Venise, le tout mis en écrit du commandement d'Anne, reine de France, duchesse de Bretagne, par Pierre Choque, dit Bretagne, l'un de ses rois d'armes (Mai 1502)*, Bibliothèque de l'école des chartes 22, 1861, s. 156–185, 422–439 (srov. zejména 427, 431, 432, 433, 434); Attila GYÖRKÖS, *Renezánsz utazás. Anna királyné 1502-es fogadtatásának ünnepségei Észak-Itáliában és Magyarországon*, *Scriptores rerum Hungaricarum, Máriabesnyő* 2016, s. 135, 138, 140–143, 145.

31 K. PIETKIEWICZ, *Itinerarium króla Aleksandra*, s. 112–123.

32 K Fridrichově nemoci a úmrtí srov. N. NOWAKOWSKA, *Królewski kardynał*, s. 13; H. RYBUS, *Królewicz kardynał Fryderyk Jagiellończyk*, s. 185–186, 192–196.

se, že ho tehdy uherský a český král Vladislav pověřil delikátní diplomatickou misí, totiž dojednáním zapojení Polska do aktuálně uzavíraného příměří s Osmanskou říší.³³ Současně je jisté, že si s sebou Zikmund z Uher přivážel úkol pokusit se společně s českým kancléřem Albrechtem Libštejnským z Kolovrat a tehdejší vrchním slezským hejtmanem, knížetem Kazimírem II. Těšínským, urovnat nepřehledné spory mezi jednotlivými stavy, které oslabovaly stabilitu královské moci v Poodří. V kontextu řečeného nebylo jistě náhodné, že se právě roku 1503 Zikmund dostavil do Třebnice (Trzebnica), kde se nejen pomodlil u hrobu slezské patronky svaté Hedviky,³⁴ ale především se osobní návštěvou rodového „mauzolea“ slezských piastovských knížat v symbolické rovině přihlásil k dědictví kontinuity jejich moci, jejímž legitimním pokračovatelem se cítil být. Slezští teritoriální vládcí tento vnímavý přístup brzy ocenili, Jagelloncova akceptace v rámci elity Poodří byla nepopíratelná a především nikdo ani slůvkem nerozporoval krok, jímž zanedlouho král Vladislav učinil z mladšího bratra svého plnomocného zástupce v celém Slezsku a v Lužicích.

Rok 1504 byl optikou intenzity pohybu jagellonského prince skutečně mimořádný.³⁵ Zikmund se, obklopen jako vždy svým dvorem, jehož lesk setrvale stoupal, zúčastnil tří celoslezských sněmů svolaných do slezské metropole Vratislavi.³⁶ V jejich průběhu se osobně podílel na uzavření tzv. kolovratské smlouvy, která s definitivní platností ukončila spory mezi „slezskou“ církví na jedné a slezskými knížaty, vratislavskými měšťany a obecně světskými stavy na druhé straně.³⁷ Současně strávil více než tři měsíce v Krakově ve společnosti krále Alexandra, s nímž jako již poněkolikáté projednával své nároky na podíl z dědictví po otci, králi Kazimírovi IV. (†1492). Jednou z možností, o níž oba monarchové debatovali např. v průběhu společných lovů v oblíbeném sídle polských panovníků v Niepołomicích, byla možnost Zikmundova převzetí místodržitelství v tzv. Královských Prusech.³⁸

Nejpozději v polovině července roku 1504 jmenoval uherský a český král Vladislav bratra Zikmunda svým zástupcem (zemským fojtem) v Dolní Lužici.³⁹ Jakmile

33 Domníval se tak přinejmenším Stanisław NOWOGRODZKI, *Rządy Zygmunta Jagiellończyka na Śląsku i w Łużycach (1499–1506)*, Kraków 1937, s. 149. V obecnější rovině srov. Janusz SMOŁUCHA, *Papieżstwo a Polska w latach 1484–1526. Kontakty dyplomatyczne na tle zagrożenia tureckiego*, Kraków 1999, s. 94–100.

34 „Item ... in monasterio, ubi sancta Hedwigis iacet, ad offertorium ... dedi II flor.“, jak viz *Rationes*, s. 276.

35 *Itinerář*, s. 148–153.

36 Kazimierz ORZECZOWSKI, *Ogólnośląskie zgromadzenia stanowe*, Warszawa — Wrocław 1979, s. 385–386.

37 Tzv. Kolovratskou smlouvu vydal in extenso Gustav Adolph STENZEL (ed.), *Urkunden zur Geschichte des Bisthums Breslau im Mittelalter*, Breslau 1845, s. 365–370, č. 310.

38 *Rationes*, s. 391; S. NOWOGRODZKI, *Rządy Zygmunta*, s. 150–151; F. PAPÉE, *Aleksander Jagiellończyk*, s. 106–107. Srov. též Jan KRACIK, *Małych wspólnot odrębność a współprzenikanie. Niepołomice za królewskich czasów*, in: Wojciech Iwańczak — Janusz Smołucha (edd.), *Wspólnoty małe i duże w społeczeństwach Czech i Polscy w średniowieczu i w czasach wczesnonowożytnych*, Kraków 2010, s. 353–359.

39 Zevrubně pojednal S. NOWOGRODZKI, *Rządy Zygmunta*, s. 133–135. Nejnověji pak viz Luděk BŘEZINA, *Dolnolužické zemské fojtvství na prahu novověku (1490–1620)*, Praha 2016, s. 75–76.

pak v listopadu došlo k předem dojednané a ze strany Jagellonců pečlivě režírované výměně na postu vrchního hejtmána Slezska,⁴⁰ neváhal Zikmund ani na okamžik a vyrazil osobně převzít nově mu svěřené místodržitelství úřady a zejména vládní kompetence s nimi spojené. Z Vratislavi proto odcestoval do Svídnice, neboť spolu s úřadem vrchního hejtmána Slezska převzal hejtmanskou správu v knížectví svídnicko-javorském. Rovněž ve Svídnicí demonstroval Zikmund veřejně svou zeměpanskou moc osobním převzetím vládních povinností, konkrétně pak veřejného výkonu spravedlnosti, když zasedl do čela zemského soudu knížectví.⁴¹ Poté pokračoval do hornolužického Budyšína (Bautzen), kde se mu za asistence českého kancléře Albrechta Libštejnského z Kolovrat podařilo zlomit odpor místních stavů a ujmout se úřadu hornolužického zemského fojta.⁴² Vánoční svátky pak již prožil v Opavě, kam svolal na počátek roku 1505 sněm slezských knížat a stavů.

Opavský sněm měl svá specifika a je třeba ho vnímat jako jeden z vrcholných aktů sebezprezentace jagellonského prince. Pozoruhodný byl již sám fakt, že Zikmund hodlal zorganizovat setkání elit slezské společnosti na své vlastní půdě. Nemusel se tudíž cítit vázán ohledy na hostitele, organizaci sněmu a s ním spojených společenských aktivit měl v Opavě pevně ve svých rukou. Mezi hlavní témata diskutovaná sněmovníky patřila vedle zajištění bezpečnosti v celém Poodří reforma monetárních poměrů.⁴³ Opava ve svých zdech hostila vedle svého pána a jeho dvora, na němž se krom Slezanů a některých Lužičanů pohyboval výkvět polské aristokracie,⁴⁴ slezská knížata s doprovodem,⁴⁵ dále zástupce stavů bezprostředních knížectví,⁴⁶ ale také delegaci krále Vladislava vedenou českým kancléřem Albrechtem Libštejnským z Kolovrat⁴⁷ a diplomatické poselstvo polsko-litevského vladaře Alexandra Jagellonského na čele s osvětimským kastelánem Janem Myszkowským.⁴⁸ Opavské hradby však hostily rovněž vyslance mazovské kněžny-vdovy Anny z litevského magnátského rodu Radziwiłłů, která se tehdy snažila upevnit pozici svou i svých nezletilých dětí milostnou avantýrou, jejímž adresátem měl

40 S. NOWOGRODZKI, *Rządy Zygmunta*, s. 76–78.

41 Tamtéž, s. 81–82, 125–126.

42 S. NOWOGRODZKI, *Rządy Zygmunta*, s. 135–139; L. BŘEZINA, *Dolnolužické zemské fojstství*, s. 76–77.

43 Tisk sněmovního snešení je spolu s příslušnou královskou listinou vevázán do knihy, kterou uchovává Archiwum Archidiecezjalne we Wrocławiu, sign. VIa. 1. Fürstentagsbuch (1504–1531), s. 1–10.

44 Petr KOZÁK, *Dvorská společnost hlohovského a opavského vévody Zikmunda Jagellonského*, in: Dana Dvořáčková-Malá — Jan Zelenka (edd.), *Skladba a kultura dvorské společnosti, Dvory a rezidence ve středověku II*, Mediaevalia Historica Bohemica, Supplementum 2, Praha 2008, s. 257–284.

45 *Rationes*, s. 429, 431, 432, 434, 442.

46 Jejich přítomnost je s ohledem na strukturu slezského sněmu nepochybná, v dochovaných pramenech ji však spíše jen tušíme (nebyli uvedeni ani mezi peččetiteli sněmovního snešení). Určitým vodítkem budiž alespoň lakonická poznámka účetního písaře, totiž že po jednání sněmu u tabule prince Zikmunda „omnes duces Slesie erant et alii domini“ (*Rationes*, s. 434).

47 Tamtéž, s. 443.

48 Adam KAMIŃSKI, *Myszkowski Jan (zm. ok. 1527)*, in: *Polski Słownik Biograficzny* 22, Wrocław — Warszawa — Kraków — Gdańsk 1977, s. 370–371.

být princ Zikmund.⁴⁹ Současně jsme ze vzácně dochovaných pramenů informování o řadě kurýrů a spěšných posílů vysílaných vrchním slezským hejtmanem stejně tak do jagellonských mocenských center Budína⁵⁰ a Krakova,⁵¹ jako do Vratislavi,⁵² Svidnice,⁵³ hornolužického Šestiměstí⁵⁴ nebo do Drážďan, kde sídlili saští Wettinové, toho času držitelé dolnoslezského Zaháňska.⁵⁵ Zikmund byl respektovaným vladařem, u jehož stolu neváhala zasedat knížata ze starobylých rodů. Příkladným dojem si měl odnést každý, kdo v oněch lednových dnech zavítal do Opavy. Ostatně fakt, že Jagelloncova hvězda byla na vzestupu, dokreslovalo rovněž rozrůstání jeho dvorské společnosti. Za doby opavského pobytu od ledna do března roku 1505 rozhojnili řady Zikmundova dvora Dolnoslezané Petr z Gersdorfu⁵⁶ a Hanuš Stange,⁵⁷ Petr či Jaroslav Oderští z Liděřova původem z Opavska⁵⁸ a zástupce litevské aristokracie Petr Gliński.⁵⁹

V průběhu následujících měsíců princ Zikmund podvkrát předsedal celoslezskému sněmu, který svolal do slezské metropole Vratislavi.⁶⁰ Nevynechal přitom ani tentokrát zajížděku do Svidnice, kde se opět soustředil na nezástupný (veřejně demonstrováný) výkon svěřených zeměpanských práv.⁶¹ Osobní návštěvou poctil rezi-

49 Vyslance kněžny Anny v Opavě zachycují *Rationes*, s. 427, 437, 438, 443. Anně Mazovské se skutečně podařilo proniknout do blízkosti jagellonského prince. Ještě roku 1507, v době vrcholícího konfliktu mezi Zikmundem a jeho opavskými poddanými, se opavští měšťané vyjádřili při jednáních se šlechtickou částí stavovské společnosti knížectví v tom smyslu, že „jestliť se její milost [kněžna Anna] za námi přimluví, že ona více zjedná, než všecek Krakov“, jak viz Zemský archiv v Opavě, Hejtmanský úřad knížectví opavsko-krnovského Opava, kart. č. 1, inv. č. 41, složka 8, fol. 12. Podrobněji srov. Petr KOZÁK, *Ženy v okolí jagellonského prince (pozdějšího polského krále a litevského velkoknížete) Zikmunda I. do jeho sňatku s Barborou Zápolskou*, in: Wojciech Iwańczak — Agnieszka Januszek-Sieradzka — Janusz Smołucha (edd.), *Świat kobiet w Czechach i w Polsce w średniowieczu i we wczesnej epoce nowożytnej*, Kraków 2018, s. 63–92. Dále viz Marta PIBER-ZBIERANOWSKA — Anna SUPRUNIUK, *Regencja Anny Radziwiłłówny na Mazowszu w latach 1503–1518: zarys problematyki*, *Przegląd historyczny* 106, 2015, s. 325–345.

50 *Rationes*, s. 429, 431, 438.

51 Tamtéž, s. 442, 443.

52 Tamtéž, s. 436.

53 Tamtéž, s. 438.

54 Tamtéž, s. 432.

55 Tamtéž, s. 427, 429, 441.

56 *Registrum dvořanů knížete a krále Zikmunda*, s. 157.

57 Tamtéž, s. 230.

58 Tamtéž, s. 234. Nepodařilo se prozatím bezpečně identifikovat „Oderského“ z dochovaných účetních záznamů. V daném čase však drželi panství Odry sourozenci Petr a Jaroslav (poprvé v pramenech zmiňováni k roku 1505), vedle nichž vystupoval ještě jejich starší příbuzný (snad strýc) Jeroným. Anton ROLLEDER, *Geschichte der Stadt und des Gerichtsbezirkes Odrau*, Steyr 1903, s. 74–75.

59 *Registrum dvořanů knížete a krále Zikmunda*, s. 144.

60 *Itinerář*, s. 154–160; S. NOWOGRODZKI, *Rządy Zygmunta*, s. 40, 112–115. K. ORZECZOWSKI, *Ogólnośląskie zgromadzenia stanowe*, s. 386, mylně předpokládal totožnost prvního z obou vratislavských sněmů (z dubna 1505) se sněmem, který se sešel v Opavě.

61 S. NOWOGRODZKI, *Rządy Zygmunta*, s. 81–82, 125–126.

dence slezských knížat z lehnicko-břežské větve piastovské dynastie — Fridricha II. v Lehnici (Legnica)⁶² a jeho mladšího bratra Jiřího I. v Břehu (Brzeg).⁶³ Navázal tak plynule na aktivity z předešlého roku, kdy se nechal pohostit v sídle vnuků krále Jiřího z Poděbrad ve Frankenštejně (Ząbkowice Śląskie),⁶⁴ či navštívil Kazimíra II. Těšínského ve Fryštátě (Karvině)⁶⁵ a poslední mužské výhonky druhdy vlivného rodu Přemyslovců v hornoslezské Ratiboři (Racibórz).⁶⁶ V polovině roku 1505 se pak odebral hájit zájmy jagellonské dynastie do uherské metropole Budína, kde eskaloval otevřený rozkol mezi králem Vladislavem a skupinou uherských šlechticů na čele s mocným dědičným spišským hrabětem Janem Zápolským, jenž se pokoušel vynutit si sňatek s Vladislavovou dcerou (a tedy Zikmundovou neteří), princeznou Annou.⁶⁷ Svým vystupováním si Zikmund zjednal respekt znesvářených stran, který dále podtrhl jeho rostoucí vliv uvnitř dynastie. Skutečnost, že u bezdětného polského krále a litevského velkoknížete Alexandra zanedlouho plnou silou propukla těžká choroba vedoucí záhy až k úplné panovníkově paralýze,⁶⁸ mocenský vzestup druhdy nevýznamného „pátého prince“ pouze završila. Cesta do polské metropole Krakova, kde se Zikmund v září roku 1505 osobně zúčastnil pohřbu matky, královny Alžběty Rakouské,⁶⁹ byla proto vítanou záminkou k rozvinutí příprav na převzetí vlády v Polsku a na Litvě, k němuž skutečně došlo jen o rok později.

Dosazení na litevský velkoknížecí stolec ve Vilně (20. října 1506) a volba polským králem, která vyvrcholila korunovaci v katedrále svatých Stanislava a Václava na krakovském hradě Wawel (24. ledna 1507),⁷⁰ definitivně vzdálila Zikmunda Jagellonského hranicím česko-uherské personální unie. Paleta nástrojů, s jejichž pomocí demonstroval tento bratr krále Vladislava veřejně svůj společenský status a nárok na moc v rámci jagellonské dynastické oikumeny, byla samozřejmě o poznání pestřejší. Mimo jiné zůstala do značné míry pominuta sféra kontaktů jagellonského krále se slezskými knížaty. Analýza vedená tímto směrem by nejspíše demaskovala peri-

62 *Rationes*, s. 458–459; Konrad WUTKE (ed.), *Die Inventare der nichtstaatlichen Archive Schlesiens II. Kreis und Stadt Glogau*, Codex diplomaticus Silesiae 28, Breslau 1915, s. 235, č. 16.

63 *Rationes*, s. 492.

64 Tamtéž, s. 423.

65 Tamtéž, s. 134, 255, 380, 383, 412.

66 Tamtéž, s. 412.

67 Rodové strategie Zápolských dané doby pojednal Stanisław A. SROKA, *Jadwiga Zapolya. Piastówna śląska na Węgrzech w dobie panowania Jagiellonów*, Kraków 2005, s. 45–53. K tehdejší událostem srov. dále František PALACKÝ, *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě. Díl V. Věk jagellonský. Částka II. Kralování Wladislawa II a Ludwika I od r. 1500 do 1526*, Praha 1867, s. 103–105, resp. Petr ČORNEJ — Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny země Koruny české VI. 1437–1526*, Praha — Litomyšl 2007, s. 589–591; Pál ENGEL — Gyula KRISTÓ — András KUBINYI, *Magyarország története 1301–1526*, Budapest 2005, s. 327–360.

68 F. PAPÉE, *Aleksander Jagiellończyk*, s. 107.

69 *Itinerář*, s. 159–160. K osobě zesnulé královny srov. Małgorzata DUCZMAL, *Jagiellonowie. Leksykon biograficzny*, Kraków 1997, s. 195–212. Zikmundova účast na pohřbu dokládají dochované dvorské účty (hovoří se o cestě „ad sepulturam domine regine“, *Rationes*, s. 494, 496).

70 Srov. k tomu alespoň Ludwik FINKEL, *Elekcyja Zygmunta I. Sprawy dynastji jagiellońskiej i unii polsko-litewskiej*, Kraków 1910.

ferní postavení některých slezských zeměpánů a podtrhla důležitost jiných. Princ Zikmund, jehož vyhlídky na převzetí vlády v některé z jagellonských monarchií nebyly zpočátku příliš nadějně, se pokoušel vydobýt si odpovídající pozici v rámci mocenského systému vlastní dynastie. Intenzivně proto pracoval na vytváření obrazu sebe sama coby vlivného a schopného vladaře. Jeho snahy přirozeně našly otisk v analyzovaném itineráři, resp. konkrétně v rostoucí intenzitě mobility a v důrazu na osobní (viditelný) výkon „dobré“ vlády. Komentovaný itinerář prince Zikmunda tak dokládá, že i samotný pohyb, konkrétněji osobní přítomnost knížete, mohl být velmi účinným nástrojem reprezentace osobní i dynastické autority vládců. V případě Zikmunda, jehož sféra panování byla ve vymezených letech svým charakterem velmi heterogenní, se pak ukazuje, že — pokud to okolnosti vyžadovaly — mohl být i monarcha panující na počátku 16. století poměrně tradiční *dux ambulans*.

RÉSUMÉ:

The study is actually a partial analytical probe into one of the areas of the (re)presentation of the power of the ruler of the end of the Middle Ages and the dawn of the early Modern Age. Its particular focus was on the personal moment, namely the non-vicarious presence of the monarch 'in public' and the associated authentic touch of power embodied by direct contact with the person standing on top of the contemporary social pyramid. At the heart of the treatise was the annotated itinerary of the future Polish-Lithuanian ruler Sigismund I (* 1467, † 1548), focusing on the time when this representative of the Jagiellonian dynasty moved in the shadow of his elder siblings. Prince Sigismund, whose prospects for taking over the government in some of the Jagiellonian monarchies were not initially overly promising, attempted to secure a corresponding position within the power system of his own dynasty. He therefore worked hard to create an image of himself as an influential and capable ruler. His efforts naturally left a mark on the itinerary in question, or, more specifically, on the increasing mobility and the emphasis on the personal (visible) performance of 'good' government. The annotated itinerary of Prince Sigismund in those years shows that even movement in itself, and more specifically the personal presence of the prince, could be a very effective tool for representing the personal and dynastic authority of the ruler. In the case of Sigismund, whose political sphere was very heterogenous during the period (seignorial government in the principality of Hlohov and Opava, governor's administration in Silesia and Lusatia), it is then shown that, if the circumstances so demanded, even a monarch ruling in early 16th century could a fairly traditional *dux Ambulans*.

Doc. Mgr. Petr Kozák, Ph.D., působí v Zemském archivu v Opavě a na Ústavu historických věd Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě. Zaměřuje se na politické a kulturní dějiny pozdního středověku a počátků raného novověku (14.–17. století) a na ediční zpřístupňování pozdně středověkých a raně novověkých historických pramenů, v tom zejména pramenů diplomatického a účetního charakteru (kozak.p@centrum.cz).

